

Pomozi Péter

A magyar igeragozás egy lehetséges rendszeréről – nemcsak külföldieknek

Bevezetés

A magyar nyelvnek meglehetősen gazdag ige- és névszóragozási rendszere van, ezért nehezen nélkülözheti a tő- és ragozási típusok világos premisszákon nyugvó felosztását. Pusztán deskriptív szempontból akár egy nem túl gazdaságos, nem feltétlenül egységes szempontú leírás is kielégítő lehetne. A magyar mint idegen nyelv oktatásakor viszont csak konzekvens és elviselhető bonyolultsági fokú rendszer jelenthet támaszt. (Rendszerre az igeragozásban bizonyosan szükség van, mert nagyon jó verbalitású, szorgalmas középhaladó, sőt haladó diákok is lépten-nyomon követnek el **haragudott, *kenett, *futtam, *tanított* típusú hibákat, a helytelen imperatívuszi alakokról nem is szólva.) A bonyolultsági fokról annyit, hogy a ma talán legáltalánosabban ismert javaslat KERESZTES László 112 típusos táblázata, melyet feltehetően a *Nykysuomen sanakirja* (A mai finn szótára) 45 ragozási típust megkülönböztető, egyébként igen korrekt rendszere ihletett (KERESZTES 1974:163–170, 1992: 128–131). (Ennek és más műveknek a rövid, kritikai áttekintését l. POMOZI 1996: 3–5.) A finn mint idegen nyelvi munkák azonban ragyogóan elboldogulnak hat igitípussal is (pl. KARLSSON 1982: 66–71, WHITE 1993: 166–175). Természetesen csak azokat tekinthetjük – legalábbis a külföldiek szempontjából – használható igeragozási rendszereknek, ahol minden paradigmatis kulcs- vagy alapalakokból kiindulva, egységes kritériumok szerint megállapított alaptípusokra épül. A finn hatos rendszer ilyen. Kérdés tehát, hogy a magyarban minden egyes árnyalatnyi, sokszor történeti vagy nyelvjárási okú, esetleg stilárisan motivált rendhagyóságot, vagy hangugrató dublettet (pl. *omol* 1/ *omlik* 4) önálló alosztályként tárgyalva, végtelenül cizellált rendszert alkossunk-e, hiszen az ilyen változatok folyamatosan új típusokként való beépítése végtelenítené a rendszert. Ennek ellenkezőjére is akad példa: ha a székely nyelvjárásban széltében használt *futtam, süttem* alakváltozatok egybeesnének az irodalmi normával, akkor rendszeremben 9 helyett csak 8 igitípussal kellene számolni.

Igitípus-táblázatom régebbi változatának ismertetésekor (POMOZI 1996) részleteztem a kapcsolódó terminológiai és metodológiai kérdéseket is, így ezeket most terjedelmi okokból elhagyom. Ugyanezért mellőzöm az egyébként bőséges példanyagot és a közismert rövidítések feloldását is. A dolgozat nyelvezete a további-

akban egyszerű, néhol talán primitívnek is hathat, de elsődleges célom volt, hogy a középhaladó szintű, tehetséges diák is haszonnal forgathassa ezt az anyagot, a szövegezés tehát az ő igényeit tartotta szem előtt.

Írásomban néhány alapelv tisztázása után (ígető, egytöví és kéttöví igék, ikes igék stb.) az idő- és módjel-variációk típusokhoz kötése következik, majd a hangzóhiányos (hangugrató) tövek melléklete, végül pedig az esszencia, a szinoptikus igitípus-táblázat. E táblázat jellemzői:

(a) Az egyszerűbb igitípusoktól halad a bonyolultabbak felé;

(i) Egytöví típusoktól a két- és többtövíűek felé;

(ii) A szuffixumként legegyszerűbb allomorfokat alkalmazó 1. típustól a bonyolultabbakat (is) alkalmazó típusok felé.

(b) Az ikes igitét nem tekinti típusnak, mert az *-ik* elem nem része a tőnek.

(c) A hangugratás nem típus, hanem pozíciófüggő, és annak (mor)fonológiai kritériumai vannak, tehát hangzóhiányos (hangugrató) ige nem hoz létre *ab ovo* új igitípust. Ezért a mellékletből kiindulva, az egyszerű főtáblázat segítségével lehet adott hangzóhiányos ige ragozott alakjait megállapítani.

(d) Ismert információkat a táblázat – a jobb áttekinthetőség érdekében – nem ismételt meg, hanem *mint 1.*, *mint 3.* stb. utalásokat tartalmaz helyette.

A táblázat első változata 13 éve készült, egy sajnos még mindig kéziratban lévő nagy terjedelmű magyar–finn, finn–magyar kontrasztív vonzatszótár számára. Azóta az oktatómunka során több ponton csiszolódott az anyag, ennek ellenére bizonyosan nem fedi, nem is fedheti 100%-osan az összes magyar irodalmi nyelvi ige ragozását. Azt azért szívesen megemlítem, hogy *A magyar nyelv szövegmutató szótárával* végzett ellenőrzés sem szerkezeti hiányosságot, sem konkrét hibát nem mutatott ki az itt közlendő táblázatban. Emiatt jó szívvel ajánlom a magyar mint idegen nyelv szakos kollégáknak.

A jelenlegi változat elkészültéért hálás köszönet illeti a Pro Arte Chimica Helveto-Pannonica alapítványt, amely támogatásával hathatósan segítette munkámat 1998 ősze és 2000 tavasza között. Hálás szívvel gondolok azokra a magyar szakos diákjaimra is, akik 1993 és 1998 között a Tartui Egyetemen hallgatóim voltak, s sokan közülük kísérleti anyagaim segítségével az első hangoktól a nyelvel-sajátításig jutottak.

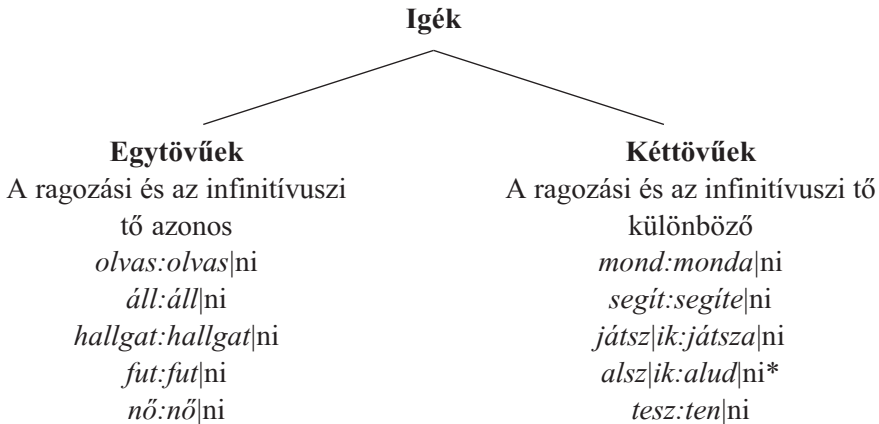
1. Igetövek

A magyar igéknek két kulcsalakja van:

(a) Kijelentő mód jelen idő egyes szám harmadik személyben a határozatlan ragozású forma (IndPraesSg3Indet), a továbbiakban *ragozási tő*: *olvas, segít, mond, játszik*;

(b) *Infinitívuszi tő*, melyet az infinitívusz *-ni* képzőjének elhagyásával kapunk meg: *olvas|ni, segíte|ni, monda|ni, en|ni*;

Ha a ragozási és az infinitívuszi tő azonos, akkor az ige egytövű, ha különböző, akkor pedig kéttövű.

A magyar igéket 9 csoportba lehet sorolni aszerint, hogyan ragozzuk őket, és hogyan képezzük belőlük a főnévi, melléknévi és határozói igenevet. Az 1, 2, 3. és 5. típusba egytövű, a 4, 6, 7, 8, 9. típusba kéttövű igék tartoznak.¹ Fontos, hogy az ikes igék *-ik* végződése nem számít bele a ragozási tőbe: *játsz|ik, úsz|ik, ugr|ik* stb.

Ezeket a ragozási csoportokat más szóval igeragozási típusoknak, rövidebben igitípusoknak hívjuk.

2. Igeragozási típusok (Igitípusok)

Az igék ragozásában bizonyos fonetikai és nyelvtörténeti okokból eltérések vannak kijelentő mód jelen időben, kijelentő mód múlt időben és felszólító módban. Ezek az eltérések tipikusak, tehát típusokat alkotnak.

Ezek alapján a magyar igéket 9 ragozási csoportba lehet osztani. Az 1. típusba tartozó igék ragozása a legegyszerűbb, ezekből vezetjük le a további típusokat. A „legbonyolultabbak” a 7–9. számú típusok. A magyar igék legnagyobb része az 1–4. típusba tartozik. Az 5. és a 6. típus az 1–4. típusok „keveréke”. Ezenkívül kulcsfontosságú a hét alapvető igit tartalmazó 7. típus.

¹ *A 7. és a 9. típusban az *-sz* nem a ragozási tő része, hanem jelenidőjel, tehát a ragozási tő valójában: *te|sz7, ve|sz7, e|sz|ik7, al|sz|ik9, mosak|sz|ik9*. Jelenidőjelre számos európai nyelvben is van példa.

MINDEN X IGETÍPUSBA TARTOZÓ IGE ÚGY RAGOZÓDIK, MINT AZ ÖSSZES TÖBBI X TÍPUSBA TARTOZÓ IGE.

1. típus

A *-j, -n, -l, -r*, vagy többszótagú *-ad/-ed* ragozási tövű, egytövű igék tartoznak ide: pl. *fúj, fáj, ken, rohan, pihen, él, ül, öl, hal, tanul, fordul, telefonál, kér, tör, takar, marad, halad, éled*.

	Kijelentő mód Jelen idő Határozatlan	Kijelentő mód Jelen idő Határozott	Kijelentő mód Múlt idő Határozatlan	Felszólító mód Határozatlan
E/1	kérek	kérem	kérrem	kérjek
E/2	kérsz	kéred	kérrél	kérj(él)
E/3	kér	kéri	kért	kérjen
T/1	kérünk	kérjük	kérünk	kérjünk
T/2	kértek	kéritek	kértetek	kérjetek
T/3	kérnek	kérik	kérnek	kérjenek

A táblázat adataiban félkövér betűvel az igei személyragokat, dőlt betűvel pedig az igeidő vagy az igemód jelét jelöltük. A feltételes módot minden típusban azonosan képezzük az infinitívuszi tőből, ezért külön nem jelöljük.

2. típus

A *-b, -d* (kivéve többszótagú *-ad/-ed*), *-gy, -g, -p, -k* és a többszótagú *-at/-et* ragozási tövű, egytövű igék tartoznak ide: pl. *dob, ad, hagy, fagy, vágy(ik), fog, lép, harap, rak, lök, mosogat, látogat, fektet, csókoltat, hihet, olvashat*.

A második típus csak abban különbözik az elsőtől, hogy a kijelentő mód múlt idejű határozatlan alak E/3 személyben *-ott/-ett/-ött* végződést kap.

	Kijelentő mód Jelen idő Határozatlan	Kijelentő mód Jelen idő Határozott	Kijelentő mód Múlt idő Határozatlan	Felszólító mód Határozatlan
E/3			dobott	

3. típus

Az *-s*, *-sz*, *-z* ragozási tövű igék tartoznak ide. Ezek egytövű igék: pl. *mos*, *keres*, *úszik*(ik), *mász*(ik), *böngész*(ik), *húz*, *hoz*, *sóz*, *tévézik*, *kávézik*, *labdázik*, *fényképez*.

A harmadik típusban a *-j* kezdetű személyragok, ill. a felszólító mód *-j* jele asszimilálódik a *-s/-sz/-z*-re végződő ragozási tőhöz. Így részben ismét újabb igei személyragok állnak elő, a következő asszimilációs szabály szerint:

$-s + j > ss$, $-sz + j > ssz$, $z + j > zz$

Ezenkívül a kijelentő mód jelen idő E/2 határozatlan alakja *-sz* helyett *-l* (*-ol/-el/-öl*) ragot tartalmaz, mert különben kellemetlen *s+sz*, *z+sz* hangkapcsolat jönne létre.

Kijelentő mód múlt idejű határozatlan alak E/3 személyben a második típus-hoz hasonlóan *-ott/-ett/-ött* a végződés.

	Kijelentő mód Jelen idő Határozatlan	Kijelentő mód Jelen idő Határozott	Kijelentő mód Múlt idő Határozatlan	Felszólító mód Határozatlan
E/1				<i>hozzak keressek</i>
E/2	hozol			hozz keress
E/3		hozza	hozott	hozzon keressen
T/1		hozzuk, keressük		hozzunk keressünk
T/2		hozzátok		hozzatok keressetek
T/3		hozzák		hozzanak keressenek

4. típus

A hosszú magánhangzó + *t* ragozási tövű igék nagy csoportja tartozik ide. Ezenkívül a valamilyen mássalhangzó + *-t*, *-l*, *-r* tövű igék: pl. *segít*, *készít*, *tanít*, *boldogít*, *hűt*, *fűt*, *vét*, *halaszt*, *akaszt*, *fest*, *ajánl*. Az ebbe a csoportba tartozó igék két-tövűek, vagyis a feltételes módban használt infinitívuszi tövük más, mint a ragozási tő, pl. *segít:segíte|ni*, *fest:feste|ni*, *ajánl:ajánla|ni*.

A negyedik típusban a *-t* tövvégződés miatt mind a hat személyben *-ott/-ett/-ött* a múlt idő jele.

	Kijelentő mód Jelen idő Határozatlan	Kijelentő mód Jelen idő Határozott	Kijelentő mód Múlt idő Határozatlan	Felszólító mód Határozatlan
E/1			ajánlottam segítettem	
E/2	ajánlasz segítesz		ajánlottál segítettél	
E/3			ajánlott segített	
T/1			ajánlottunk segítettünk	
T/2	ajánlotok segítetek		ajánlottatok segítettetek	
T/3	ajánlanak segítenek		ajánlottak segítettek	

5. típus

Az egyszerűtagú *-at/-et* ragozási tövű igék tartoznak ide. Nem sok ilyen ige van, viszont gyakran használjuk őket: pl. *fut, süt, köt, vet*.

Egytövű igék. Jelen időben az első-második típus szerint ragozódnak. Múlt időben viszont úgy, mint a negyedik típus.

Felszólító módban a *-t* véghangzó kiesik, és *-ss* végződést kapnak.

	Kijelentő mód Jelen idő Határozatlan	Kijelentő mód Jelen idő Határozott	Kijelentő mód Múlt idő Határozatlan	Felszólító mód Határozatlan
E/1			futottam	
E/2	futsz		futottál	fuss

6. típus

Kis típus, nem fontos típusként megtanulni. Döntően *-n* + mássalhangzó ragozási tövű igék tartoznak ide: pl. *mond, cseng, leng, int*. Kéttövűek: *mond: monda|ni, int: int|eni*. Jelen időben a 4., illetve az 1-2. alaptípus szerint is ragozható:

Szám, személy	4. típus szerint	1-2. típus szerint
E/2	mondasz	mondsz
T/2	mondotok	mondtok
T/3	mondanak	(mondnak)

Múlt időben pedig a 2. vagy a 4-5. alaptípus szerint lehet őket ragozni. (Utóbbi régiesebb.)

Felszólító módban egyszerűen *-j* módjelet kapnak.

7. típus

Hét nagyon fontos ige tartozik ide, ezek a *tesz, vesz, hisz, visz, lesz, eszik, iszik*. Jelen időben a 3. típussal azonosan ragozódnak, a többi időben és módban azonban kivételesen. Az *-sz* csak kijelentő mód jelen időben jelenik meg a ragozásban: *te-szünk, tesszük, de tettem, tenni, tennék, tegyen, tevő, teendő, téve*.

A felszólító mód jele ebben a típusban *-gy*.

	Kijelentő mód Jelen idő Határozatlan	Kijelentő mód Jelen idő Határozott	Kijelentő mód Múlt idő Határozatlan	Felszólító mód Határozatlan
E/1			<i>ittam lettem</i>	<i>igyak</i>
E/2	iszol		<i>ittál lettél</i>	<i>igyál (így)</i>
E/3		issza	<i>ivott lett</i>	<i>igyon</i>
T/1		isszuk	<i>ittunk lettünk</i>	<i>igyunk</i>
T/2		isszátok	<i>ittatok lettetek</i>	<i>igyatok</i>
T/3		isszák	<i>ittak lettek</i>	<i>igyanak</i>

8. típus

Néhány *-tsz*, illetve mássalhangzó + *z* tövű ige tartozik ide: pl. *játszik, metsz, edz, vonz*. Ugyanúgy ragozódnak, mint a negyedik típus, kivéve azokat az eseteket, ahol *-j*-vel kezdődő személyrag vagy imperatívuszjel kapcsolódik az ige-tőhöz. Ekkor a harmadik típusban megismert *-sz + j > ssz, z + j > zz* asszimiláció történik. A jelen idő határozatlan E/2 alak szintén a harmadik típussal egyezik meg.

	Kijelentő mód Jelen idő Határozatlan	Kijelentő mód Jelen idő Határozott	Kijelentő mód Múlt idő Határozatlan	Felszólító mód Határozatlan
E/2	játszol		játszottál	játszsz
E/3		játszsa stb.	játszott stb.	játszszon stb.

9. típus

A legbonyolultabb típus, olyan mássalhangzó + sz tövű igék alkotják, ahol a mássalhangzó $\neq t$. A legfontosabb példák: *alszik, fekszik, haragszik, mosakszik, nyugszik*. Kéttövéek, és a ragozási és az infinitívuszi tő jelentősen különbözik egymástól: *alszik:aludni, fekszik:feküdni, mosakszik:mosakodni*.

Fontos, hogy a hetedik típushoz hasonlóan, csak kijelentő mód jelen időben jelenik meg az -sz, pl. *alszol, átalszod, de aludtam, aludnék, aludjon, alvó, alvatlan, alva*.

A 9. típus azért is nehéz, mert múlt idejét rendhagyóan az infinitívuszi tőből képezzük: *alud|ni* → *alud|tam, alud|tál, alud|tak, átalud|ták* stb.

Ragozásával a teljes igeragozási táblázat alapján érdemes megismerkedni.

3. Időjelek, módjelek, igerítípusok

Mint a kilenc igerítípus ismertetéséből látszik, nincs kilencféle jelen idő, múlt idő és felszólító mód a magyarban. A kilenc típust egészen egyszerű megtanulni, mert valójában csak néhány jelen idő, múlt idő, ill. felszólító módú ragozás kombinációi. A típusok összefoglalásában ezt a néhány jelen és múlt idejű alapelakot mutatjuk be, valamint az imperatívuszi ragválasztást. (Jelen időben természetesen csak a személyragokat.) Ez a felosztás tehát nem a tényleges igerítípusokból, hanem éppen fordítva, a végződésekben kiindulva csoportosít.

Határozatlan személyragok jelen időben

Típus	1 = 2 = 5	3 = 7	4 = 6	8 = 9
Szám személy				
E/1	-ok/-ek/-ök			
E/2	-sz	-ol/-el/-öl	-asz/-esz	-ol/-el/-öl
E/3	Ø, -ik			
T/1	-unk/-ünk			
T/2	-tok/-tek/-tök		-otok/-etek/-ötök	
T/3	-nak/-nek		-anak/-enek	

Határozott személyragok jelen időben

Típus	1, 2, 4–6	3, 7–9*
Szám személy		
E/1	-om/-em/-öm	
E/2	-od/-ed/-öd	
E/3	-ja/-i	-sa/-sza/-za/-i
T/1	-juk/-jük	-suk/-szuk/-zük/-sük/-szük/-züik
T/2	-játok/-itek	-sátok/-szátok/-zátok/-itek
T/3	-ják/-ik	-sák/-szak/-zák/-ik

* A 9. típus többes száma egyes igéknél az infinitívuszi tőből is képezhető, ez esetben az ide tartozó igék a bal oldali személyragokat kapják.

Ragozás múlt időben

Típus	1, 9	2, 3, 6	4, 5, 8
Szám személy			
E/1	-tam/-tem		-ettem/-ottam/ -öttem
E/2	-tál/-tél		-ottál/-ettél/-öttél
E/3	-t	-ott/-ett/-ött	-ett/-ott/-ött
T/1	-tunk/-tünk		-ettünk/-ottunk/-öttünk
T/2	-tok/-tek/-tök		-ettetek/-ottatok/-öttetek
T/3	-tak/-tek		-ettek/-ottak/-öttek

A hetedik típus igéinek, *tesz, vesz, hisz, visz, lesz, eszik, iszik* múlt ideje csak abban különbözik a 4, 5, 8. típusok múlt idejétől, hogy a *te-, ve-, hi-, vi-, le-, e-, i-* tőhöz természetesen nincs szükség *-e/-o/-ö-* köthangzóra, mert maga az igező is magánhangzóra végződik. Tehát: *ve- + -ettem* → *vettem*.

7
-ttam/-ttem
-ttál/-ttél
-tt
-ttunk/-ttünk
-ttatok/-ttetek
-ttak/-ttek

Múlt időben a határozott ragozást nem szükséges külön bemutatni, mert ugyanazok a különbségek az egyes típusok között, mint a határozatlan ragozásban.

Ragozás felszólító módban

A felszólító mód jele *-j* vagy *-s*, *-sz*, *-z*, a 7. iger típusban pedig *-gy*. A 4. iger típusban *-cs*, de ez írásban nem jelenik meg, hanem *-ts* áll helyette. A felszólító mód alapalakja az E/2 határozatlan rövid forma, mert az igerő után kizárólag a megfelelő módjel áll. Mivel nem egy, hanem több módjel van, használatukat táblázatban összefoglaljuk.

A FELSZÓLÍTÓ MÓD JELÉNEK KIVÁLASZTÁSA		
Módjel	Módjel előtti tövváltozat	Példa
-s	-s(ik)	<i>moss!</i>
-s	-st	<i>fess!</i>
-s	Vt, lát, (meg)bocsát	<i>fuss! láss! bocsáss meg!</i>
-s	-Vt	<i>segíts! [šegi:è:]</i>
-sz	-sz(ik) (kivéve 7. típus)	<i>ússz!</i>
-sz	-szt	<i>halassz!</i>
-z	-z(ik)	<i>húzz!</i>
-gy	-V (7. iger típus)	<i>egyél!</i>
-j	MINDEN MÁS ESET	<i>adj! ülj le! mondj! lőj! aludj! menj!</i>

A 2. és a 4. iger típusnak felszólító módban 2a, 2b, illetve 4a, 4b, 4c. imperatívuszi altípusa is van, ezért a végződések/típusok altáblázatát itt elhagyjuk.²

² A teljes anyagból ezek a táblázatok sem hiányoznak, azonban ezek pedagógiai értéke viszonylagos bizonytalanság miatt csekély.

Más módok és összetett (analitikus) igealakok

Feltételes módban csak egyetlen ragozás van, ezért nem is lehet ragozások közti különbségekről és összefüggésekről beszélni. Több idő és mód a magyar irodalmi nyelvben formálisan nincs, mert a többi (kijelentő mód jövő idő, feltételes mód múlt idő) az itt ismertetett alapformákból összeállított analitikus igealak.

4. Az igék ikes ragozása³

Vannak, olyan magyar igék, amelyek kijelentő mód jelen idő E/3 határozatlan alakjukban *-ik*-re végződnek. Ilyenek lehetnek:

(a) az *-s/-sz/-z* tövű igék (*úszik, eszik, iszik, tetszik, játszik*);

(b) az *-ik* képzőelemet is tartalmazó képzős igék (pl. *-odik/-edik/-ödik // -ozik/ ezik/-özik: fésülködik, akadozik* vagy a mai magyarban nagyon produktív *-z* igekepző, amely gyakran inkább *-zik* alakban jelenik meg: *kávézik, teázik, kólázik, kosárlabdázik, szörfözik*);

(c) elvétele más tövű igék is (pl. *tojik, folyik, kopik, romlik, ugrik*).

Az ikes igék ragozása – ige típustól függetlenül – csak néhány ponton tér el a megszokott ragozástól. Ez úgy lehetséges, hogy az *-ik* elem nem része az ige tőnek, hanem kiegészítő elem. Ezért nem is határozza meg az ige típusát. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy néhány ponton figyelni kell az apró változásokra. Ezek a pontok:

(i) **Az *-ik* elem biztosan megjelenik** kijelentő mód jelen idő E/3 határozatlan alakban, pl. *úszik, iszik, folyik, ugrik*;

(ii) **Az *-ik* elem megjelenhet** a feltételes és felszólító mód és kötő mód E/3 határozatlan alakban, valamint a ható ige kijelentő mód jelen idő E/3 alakjában: *gondolkodik* → *gondolkodnék* (CondPraesSg3), *gondolkodjék* (ImpSg3), *gondolkodhatik* (ható ige);

(iii) **Általában határozott alakot használunk a határozatlan helyett** E/1 személyben (a bennfoglaló alakot az ikes ragozás nem érinti): *iszom egy kávét, úszom egy kicsit, most éppen gondolkodom, holnap beugrom hozzád* stb.

5. Hangzóhiányos (hangugrató) igék

Vannak olyan magyar igék, melyek bizonyos személyragok, illetve jelek előtt „hangot vesztenek” vagy „hangot ugratnak”. Ezeket éppen ezért általában hangugrató vagy hangzóhiányos/hangzóvesztéses igéknek szokták nevezni. A hangzóvesztés (hangugratás) akkor következhet be, ha az alábbi két fonetikai feltétel teljesül.

³ Az eredeti kézirat lényegesen rövidített változata, a stílári instrukciók elhagyásával.

- (a) Az igező minimum kétszótagú ...**(C)VCVC**- szerkezetű (hangzóvesztést előidéző-*ik* elem beszámítása nélkül);
- (b) Az igezőhöz kapcsolódó toldalék **-V(C)**... szerkezetű.

Például:

é r e z + e m → é r z e m

VCVC+ VC → VCCVV

A jelenség lényege tehát, hogy a morfémahatáron történő CVCV (CVC+V) találkozásnak (l. a fenti példa aláhúzott részét) CCV egyszerűsödés, hangzóvesztés lesz az eredménye. Még egyszer hangsúlyozni kell, mindez lehetőség, amely nem minden esetben valósul meg, amikor a fonetikai lehetőségek adottak, vö. *teker/takar: tekerek/takarok: tekeritek* (igező: IndPraesSg1Indet: IndPraesPl2Det), jóllehet a *tükör/cukor* hasonló szerkezetű főnevek esetében igen: *tükör/cukor : tükrök/ cukrok : tükrötök/cukrotok* (SgNom: PlNom: NomPxPl2).

A hangzóvesztés jelensége jórészt független az ige típusától. (Attól csak annyiban függ, hogy az ige típusok elkülönülésének fonetikai okai is vannak, ill. csak bizonyos -CV végződésű képek hangugratásra, s ezek esetenként eleve meghatározott ige típusba tartoznak.) Ezért pl. *omol l, ömöl l* is lehetséges *omlik4 ömlik 4* mellett, vö. *omol l: omlok : omolsz, ill. omlik4 : omlok: omlasz*.

Mivel a hangugratás (hangzóvesztés) fonetikai jelenség, természetesen nemcsak az ige, hanem a névszók között is előfordul, l. a fentebbi példákat és pl. *söpör l* (ige): (én) *söpörök, vödör* (főnév): *vödörök* (többes szám).

A hangugratásban (hangzóvesztésben) részt vevő igezők listája

TŐ	TÍPUS	FONTOSABB PÉLDÁK
-Vl	1	<i>bérel, igényel, ismétel, javasol, pótol, töröl, vásárol, omol, ömöl</i>
-Vr	1 v. 2	<i>pödör, söpör</i>
-Vg	2	<i>forog, morog, mosolyog, pörög, sűrög-forog</i>
-Vz	3	<i>érez, szerez, őriz, dohányzik, hiányzik, lélegez, kínoz</i>
-Vz(ik)	3	<i>lélegzik, hiányzik</i>
-Cl(ik)	4	<i>megbotlik, ömlik, omlik, romlik, bomlik, csetlik-botlik, feslik</i>
-Cr(ik)	4	<i>ugrik</i>
-Csz és C≠t*9		<i>cselekszik, mosakszik, alszik, haragszik</i>

* A nem hangzóvesztéses alakok száma csekély, és ezek régiesek.

Fontos: vannak teljesen hangzóvesztéses igék is, mint pl. *vedlik*⁴. Ezeknek nincs nem hangzóvesztéses alakjuk, tehát a *vedl(ik)* igeet egyszerű alpalaknak is tekintetjük. Hasonló a helyzet a 9. ragozási típus többszóú igéinek hangzóvesztéses tövével: azokban a paradigmákban, ahol a hangzóvesztéses *tő* az alpalak, csak elvétve fordulnak elő nem hangzóvesztéses alakok. *Haragszom, haraszol, haragszik, haragszunk, haragszotok, haragszanak* lényegesen gyakoribb, mint a kissé régiesnek ható P2, P13 *haragusztok, haragusznak* vagy *alusztok, alusznak* forma.

A hangugratás (hangzóvesztés) típusai

Típus	1, 2		3		4	
Igealak	Indet	Det	Indet	Det	Indet	Det
Jelen idő E/1	±	+	+	+	+	+
E/2	-	+	+	+	+	+
E/3	-	±	-	+	+	±
T/1	+	+	+	-	+	-
T/2	-	±	-	+	-	±
T/3	-	±	-	+	-	±
Múlt idő E/1			-		+	
E/2	-	-	-	-	+	+
E/3	-	-	+	-	+	+
T/1	-	-	-	-	+	+
T/2	-	-	-	-	+	+
T/3	-	-	-	-	+	+

Jelmagyarázat a táblázathoz

+ Rendszerszerű hangzóvesztés

- Nincs hangzóvesztés

± Esetenkénti hangzóvesztés vagy allomorftól (pl. *-i/-ja*) függő

6. Igeragozási típusok áttekintő táblázata

Típus	Kijelentő mód Jelen idő Határozatlan	Kijelentő mód Jelen idő Határozott	Kijelentő mód, Múlt idő, Határozatlan	Múlt idő, Határozott	Kijelentő mód Jelen idő Határozatlan	Feltételes mód Jelen idő Határozatlan	Feltételes mód Jelen idő Határozott	Felszólító mód Határozatlan ragozás	Felszólító mód Határozott ragozás	Melléknévi igenev Folyamatos alak	Főnévi igenev	Ragozott főnévi igenev
1. -j, -n, -l, -r	-ok/-ek/-ők -sz	-om/-em/-öm -od/-ed/-öd	-tam, -tál/-él	-tem -adt/-edt	-nek -nál/-nél -na/-ne	-nám/-ném -nál/-nél -né/-né	-jak/-jek -jál/-él -jom/-jem/-jóm -junk/-jünk -játok/-jétek -játok/-jétek	-jak/-jek -jál/-él -jom/-jem/-jóm -junk/-jünk -játok/-jétek -játok/-jétek	-am/-jem -d (-jad/-jed) -ja/-je -játok/-jétek -játok/-jétek	vámi	vámi	-om/-em/-öm -od/-ed/-öd -ta/-te -unk/-ünk -otok/-etek -otok/-etek
2a. -b, -d, -g, -gy, -p, -k	mint az 1. típus	mint 1.	mint 1. de E/3-ban -at/-et/-öt	mint 1.	A feltételes mód jelen idejé az összes típusban ugyanúgy ragozódik, mint az elsőben. Ne felejtse, hogy a -na/-ne módjelet az infinitívuszi tőhöz kell tenned!	A feltételes mód jelen idejé az összes típusban ugyanúgy ragozódik, mint az elsőben. Ne felejtse, hogy a -na/-ne módjelet az infinitívuszi tőhöz kell tenned!	2a. mint 1. 2b. a -t-ből s lesz, a módjel -s		adó mutató	adói mutatói	Minden további főnévi igenev, mint az elsőben, ha elhagyod az -i véghangzót, és a kapott alakváltozathoz hozzáteszed az 1. csoportban megadott végződéseket.	
3. -s, -sz, -z	-ok/-ek/-ők -el/-él/-öl	-om/-em/-öm -od/-ed/-öd	mim 2.	mim 2.	mim 2.	mim 2.	-ok/-ek/-ők -sz/-sz/-sz/-i -ok/-ek/-ők -ok/-ek/-ők -ok/-ek/-ők -ok/-ek/-ők	-ok/-ek/-ők -sz/-sz/-sz/-i -ok/-ek/-ők -ok/-ek/-ők -ok/-ek/-ők	kereső	keresni		
4a. -Vt	-ok/-ek/-ők	mim 1.	-at/-et/-öt + személyragok mim az 1. típusban	-at/-et/-öt + személyragok mim az 1. típusban	mim 2.	mim 2.	4a. -s módjel 4b. -st/-sz/-t esetén a -t kiesik, a módjel -s/-sz 4c. -j módjel	4a. -s módjel 4b. -st/-sz/-t esetén a -t kiesik, a módjel -s/-sz 4c. -j módjel	segítő omló ajánló	segíteni omlani ajánlani		
4b. -Ct	-ok/-ek/-ők	mim 1.	mim 4.	mim 4.	mim 2.	mim 2.	a -t helyett -s, a módjel -s	a -t helyett -s, a módjel -s	futó	futni		
4c. -Cl, -Cr	-unk/-ünk -otok/-etek/-ötök -unk/-ének	mim 1.	mim 4.	mim 4.	mim 2.	mim 2.	a módjel -j	a módjel -j	mondó csengő	mondani csengeni		
5. egyszerű -Vt	mim 1.	mim 1.	mim 4.	mim 4.	mim 2.	mim 2.	a módjel - E/2 rövid alak végződése -dd	a módjel - E/2 rövid alak végződése -dd	evő de: levő v. lévő, tevő v. tévő	emni		
6. -Cd, -Cg	mim 4.	mim 1.	mim 2.	mim 2.	mim 2.	mim 2.						
7. „es(z)-típus” hét ígéje	sz. jelenidejű + mim a 3. típus	sz. jelenidejű + mim a 3. típus	t + mim 1., de E/3: evett, ivott	t + mim 1. de E/3: evett, ivott	mim 2.	mim 2.						

Irodalom

- ELEKFI László (1994): *Magyar ragozási szótár*. Budapest
- KARLSSON, Fred (1982): *Suomen peruskieloppi*. Pieksämäki–Helsinki
- KERESZTES László (1974): *Unkarin kieli*. Helsinki
- KERESZTES László (1992): *Gyakorlati magyar nyelvtan*. Debrecen
- MARKUS, Kaija–POMOZI Péter: *Suomi-unkari-suomi kontrastiivinen rektiosanakirja* (Kézirat)
*Nykysuomen sanakirja*² 1-3. Porvoo–Helsinki–Juva, 1967.
- PAPP Ferenc (szerk.)(1969): *A magyar nyelv szövegmutató szótára*. Budapest
- POMOZI Péter (1996): *A magyar igetípusok*. Dolgozatok a magyar mint idegen nyelv és a hungarológia köréből 34. Budapest
- Sz. KOVÁTS Ervin: *Hangugrató igék* (Kézirat)
- WHITE, Leila (1993): *Suomen kieliooppia ulkomaalaisille*. Loimaa–Helsinki